

Selonteko pohjoismaisesta digitalisaatioyhteistyöstä

Pohjola on kansainvälisiä kärkialueita yksityisen ja julkisen sektorin digitalisaatiossa ja digitaalisessa murroksessa. Tämä ilmenee myös kansainvälisistä vertailuista, kuten EU-komission *digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksistä* ja YK:n *eGovernment Surveysta*, joissa Pohjoismaat ovat terävintä kärkeä. Pohjoismailla on näin ollen hyvät edellytykset kulkea digitaalisen murroksen etulinjassa ja huolehtia siitä, että digitalisaation edistämiseksi kunnioitetaan pohjoismaisia arvoja. Niistä keskeisimpiä ovat avoimuus sekä luottamus julkiseen sektoriin ja demokraattisiin instituutioihimme. Samalla Pohjoismaiden hallitusten yhteisenä tavoitteena on tehdä Pohjolasta maailman integroitunein alue, jossa on helppo liikkua maasta toiseen. Nämä tekijät muodostavat yhdessä pohjoismaisen digitalisaatioyhteistyön perustan.

1. Digitaalisesti yhdentynyt Pohjoismaiden ja Baltian alue

Pohjoismaiden ja Baltian maiden hallitukset allekirjoittivat huhtikuussa 2017 digitalisaatioyhteistyön vahvistamista koskevan Digital North -julkilausuman. Sen tavoitteena on varmistaa, että Pohjola ja Baltia säilyttävät asemansa digitalisaation edelläkävijäalueena ja hyödyntävät alueen kansainvälistä johtoasemaa, innovointikykyä ja yhteisiä mittakaavaetuja.

Pohjoismaat ja Baltian maat haluavat keskittyä yhteistyössään kolmeen yleistavoitteeseen:

1. Vahvistetaan hallintojemme ja yhteiskuntiemme kykyä digitalisaatiokehitykseen erityisesti luomalla yhteinen rajat ylittävä digitaalinen palvelualue julkisella sektorilla.
2. Vahvistetaan yritystemme kilpailukykyä digitalisaation avulla.
3. Laajennetaan Pohjoismaiden ja Baltian alueen digitaalisia sisämarkkinoita.

2. Digitalisaatioministerineuvosto – dynaaminen, tavoitteellinen ja määräaikainen yhteistyöelin

Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) perustivat vuonna 2017 määräaikaisen digitalisaatioministerineuvoston (MR-DIGITAL) vuosiksi 2017–2020. Sen tarkoituksena on vahvistaa digitaaliseen murrokseen liittyvää Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyötä ja tukea Digital North -julkilausuman kunnianhimoisten tavoitteiden toteuttamista.

MR-DIGITAL koordinoi Digital North -julkilausuman kolmen yleistavoitteen seurantaan yhdessä niiden sektorien kanssa, joiden toimialaan tavoitteet kuuluvat. MR-DIGITAL käynnistää uusia digitalisaatiopanostuksia sitä mukaa kuin ajankohtaiset yhteiset haasteet edellyttävät.

Digitalisaatioyhteistyö on sikäli ainutlaatuaista, että Baltian maat osallistuvat sen kokouksiin ja hankkeisiin läheisinä yhteistyökumppaneina.

3. Priorisoidut panostukset

Huhtikuussa 2017 allekirjoitetun Digital North -julkilausuman jälkeen digitalisaatioministerineuvosto on käynnistänyt useita käytännön hankkeita ja panostuksia, joilla pyritään parantamaan digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämistä koko alueella kansalaisten ja yritysten hyväksi. Panostuksia toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kansallisten ministeriöiden ja viranomaisten sekä pohjoismaisen yhteistyön

alakohtaisten ministerineuvostojen kanssa, ja ne on koottu seikkaperäiseen toimintasuunnitelmaan vuosiksi 2018–2020 (ks. liite).

Digital North -julkilausumaa täydennettiin toukokuussa 2018 Pohjoismaiden pääministerien ja MR-DIGITALin antamalla julkilausumalla, joissa on pohjoismaiseen digitalisaatioyhteistyöhön liittyviä kunnianhimoisia tavoitteita: 1) julkilausuma 5G:n nopeasta ja yhdenmetystä käyttöönotosta Pohjolassa ja 2) julkilausuma tekoälyn käytön mahdollisuuksiin ja riskeihin liittyvän Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyön vahvistamisesta.

MR-DIGITALin vuosien 2018–2020 toiminnasta voidaan näiden kolmen julkilausuman pohjalta nostaa esiin kolme priorisoitua panostusta: 1) sähköiseen tunnistamiseen liittyvä Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö, 2) 5G:n käyttöönoton nopeuttaminen ja 3) tekoäly-yhteistyö.

3.1. Maarajat ylittävä pääsy sähköisiin palveluihin (sähköisen tunnistamisen yhteentoimivuus)

Julkisen hallinnon sähköisten palveluiden tulee perustua luottamukseen ja avoimuuteen, joiden ilmentymiä ovat laadukkaat, luotettavat ja helppokäyttöiset järjestelmät. Luottamus ja avoimuus ovat keskiössä pyrittäessä luomaan käyttäjälähtöistä digitaalista julkista sektoria. Digitaalisten ratkaisujen luotettavuus edellyttää myös tietosuojaa ja tietoturvaa. Kansalaisten, yritysten ja hallinnon tulisi kokea julkiset palvelut yhtenäisiksi ja yhdentyneiksi.

Pohjoismailla ja Baltian mailla on yhteinen tavoite siitä, että ne tunnustavat kansalliset sähköiset tunnistamisratkaisunsa (electronic identification, eID) koko alueella tarjotakseen kansalaisille pääsyn sähköisiin palveluihin yli maarajojen. Tämä koskee esimerkiksi verkkopankkitapahtumia, sähköisiä veroilmoituksia, koulutushakuja ja sähköisiä reseptejä, joita varten kansalaiset tarvitsevat nykyisin kansallista sähköistä tunnistamisratkaisua. Hanke pyrkii näin ollen helpottamaan kansalaisten ja yritysten rajat ylittävää digitaalista liikkuvuutta alueella ja edistää merkittävästi visiota Pohjoismaiden ja Baltian maiden digitaalisten sisämarkkinoiden luomisesta.

Tekemällä sähköiseen tunnistamiseen liittyvää yhteistyötä Pohjoismaat ja Baltian maat haluavat olla EU-komission eIDAS-asetuksen täytäntöönpanon kärjessä sekä tukea alueen digitaalista liikkuvuutta ja visiota Pohjolasta maailman integroituneimpana alueena.

Alan yhteistyötä johtaa Norjan digitalisaatioviranomaisen (Difi), joka testaa parhaillaan maarajat ylittävää sähköisten tunnistamisratkaisujen käyttöä tietyissä sähköisissä palveluissa.

3.2. 5G:n käyttöönoton nopeuttaminen

5G tarjoaa Pohjoismaiden ja Baltian maiden talouksille paljon mahdollisuuksia. Se voi vahvistaa yritysten vastuullisuutta ja kilpailukykyä esimerkiksi älykkäiden liikennejärjestelmien, robottiautojen, kulutustietojen seurantaan perustuvien älykkäiden energiaratkaisujen ja harvaan asutuilla alueilla tarjottavien sähköisten terveyspalvelujen avulla.

Pohjoismaat ja Baltian maat tunnetaan edistyksellisistä matkaviestintäjärjestelmistä ja kilpailukykyisistä teleoperaattoreista. Pohjoismaat ovat myös edenneet tietyillä elinkeinosektoreilla ja hyvinvointitekniikassa pitkälle uusien innovatiivisten tekniikoiden ja valmistusmenetelmien kehittäjinä ja käyttäjinä. Alueella on siten globaali etulyöntiasema 5G-matkapuhelinverkon nopeassa käyttöönotossa ja

5G-tekniikan kehityksessä. 5G:stä tulee tärkeä yhteiskunnallisen innovoinnin veturi, ja alalla tarvitaan hyviä kehitysstrategioita.

Tältä pohjalta Pohjoismaiden pääministerit esittelivät kokouksessaan 25. toukokuuta 2018 yhteisen julkilausuman, jonka mukaan Pohjolan tulee olla maailman ensimmäinen ja yhdentynein 5G-alue. Keskeisistä panostuksista voidaan mainita riittävien testausmahdollisuuksien tarjoaminen 5G-tekniikalle, 5G-taajuuskaistojen koordinointi alueella sekä 5G-testiympäristöjen tunnistaminen tietyillä aloilla ja sektoreilla.

Julkisen sektorin tärkeänä tehtävänä on investointikannustimien luominen, jotta 5G laajenisi koko maahan ja kaikille aloille. Tämä on mahdollista muun muassa takaamalla suotuisat toimintapuitteet ja viestimällä 5G:n hyödyistä eri aloilla. Pohjoismaat ja Baltian maat tekevätkin 5G:n käytön laajentamiseen liittyvää yhteistyötä tiiviissä vuorovaikutuksessa digitalisaatiosta vastaavien viranomaisten kanssa ja käymällä vuoropuhelua maiden tietotekniikka- ja televiestintäalan yritysten kanssa.

Digitalisaatioministerineuvosto ja sihteeristö ovat laatineet Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyölle toimintasuunnitelman, joka tähtää 5G:n nopeaan, turvalliseen ja yhdentyneeseen käyttöönottoon alueella. Pääsihteerit esittelee suunnitelman pääministereille näiden kokouksessa Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2018 istunnon yhteydessä.

3.3. Yhteistyön vahvistaminen tekoälyn kehittämisen ja yhteiskunnan kannalta hyödyllisen käytön edistämiseksi

Tekoälyä (artificial intelligence, AI) hyödynnetään tulevaisuudessa paitsi koneissa ja teollisuudessa myös älykkäissä digitaalisissa ”avustajissa”, jotka tukevat päätöksentekoa hyvin monilla eri aloilla, kuten terveydenhuollossa, liikennesektorilla, energia-alalla, julkishallinnossa ja neuvonnassa.

Tekoäly tehostaa datan hyödyntämistä sekä auttaa luomaan innovaatioita ja kehittämään ratkaisuja suuriin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Tämä koskee varsinkin luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja liikennesektorin tehostamista. Tekoälytekniikoiden käytöstä syntyy samalla useita eettisiä ongelmia. Käytön on tapahduttava siten, että siinä kunnioitetaan Pohjoismaissa luotua sähköistä tietosuojaa.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden ministerit allekirjoittivat 14. toukokuuta 2018 tekoäly-yhteistyön syventämistä käsittelevän julkilausuman, jonka tarkoituksena on tukea tekoälyn mahdollisuuksien nykyistä parempaa hyödyntämistä yksityisellä ja julkisella sektorilla sekä huolehtia samalla siitä, että kehityksessä kunnioitetaan arvojamme. Tekoälyjulkilausuma sisältää seuraavat päätavoitteet:

- Parannetaan osaamisen kehittämismahdollisuuksia, jotta viranomaiset, yritykset ja organisaatiot hyödyntäisivät tekoälyä nykyistä enemmän.
- Vahvistetaan tiedon saatavuutta, jotta tekoälyllä voitaisiin parantaa Pohjoismaiden ja Baltian asukkaiden palveluita.
- Kehitetään eettisiä ja läpinäkyviä suuntaviivoja, standardeja, normeja ja periaatteita sille, milloin ja miten tekoälysovelluksia voi käyttää.
- Edistetään kansainvälisiä infrastruktuuri-, laitteisto-, ohjelmisto- ja datastandardeja, jotka takaavat yhteentoimivuuden, tietosuojan, turvallisuuden, luottamuksen, käytettävyyden ja liikkuvuuden.

Puheenjohtajamaa laatii parhaillaan yhteistyössä MR-DIGITALin korkean tason työryhmän kanssa yksityiskohtaista seurantasuunnitelmaa, jossa on tavoitteisiin kytkeytyviä käytännön panostuksia.

3.4. Sektorienvälinen digitalisaatiopanostus

Digitalisaatio vaikuttaa yhteiskunnan kaikkiin osa-alueisiin, joten se koskee myös kaikkia pohjoismaisen yhteistyön alaisia ministerineuvostoja. Digitalisaatioministerineuvostolla on näin ollen tärkeä tehtävä muilla sektoreilla toteutettavien panostusten koordinoinnissa ja tukemisessa.

Monet ministerineuvostot keskustelevat parhaillaan digitalisaation mahdollisuuksista ja käynnistävät hankkeita, joissa pyritään hyödyntämään Pohjolan digitaalisia mahdollisuuksia. Taulukko sisältää poimintoja eri ministerineuvostojen panostuksista.

Taulukko: Esimerkkejä eri ministerineuvostojen digitalisaatiopanostuksista

Ministerineuvosto	Panostukset
Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto (MR-S)	Datapohjaiset terveyspalvelut ja digitaalisen tekniikan käyttö terveydenhuollossa
Työelämäalan ministerineuvosto (MR-A)	Tutkimusyhteistyö digitalisaation merkityksestä tulevaisuuden työmarkkinoilla (Future of Work)
Elinkeinopolitiikan ministerineuvosto (MR-N)	Yritysten taloustietojen nykyistä parempi hyödyntäminen (Smart Government 3.0)
Tasa-arvoasiain ministerineuvosto (MR-JÄM), koulutus- ja tutkimusministerineuvosto (MR-U) ja työelämäalan ministerineuvosto (MR-A)	Naisten määrän lisääminen STEM-aineissa ja IT-alalla
Koulutus- ja tutkimusministerineuvosto (MR-U)	Koulujen digiosaamisen vahvistaminen Tutkimustietojen vaihtoon liittyvä yhteistyö ja digitaalisen tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen (eScience)
Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto (MR-FJLS)	Datan ja digitaalisten tekniikoiden hyödyntäminen luonnonvarojen tehokkaan ja kestäväen käytön takaamiseksi biotaloudessa
Aluepolitiikan ministerineuvosto (MR-R)	Digitaalisen infrastruktuurin ja digitaalisten palveluiden saatavuuden parantaminen koko maassa
Oikeusyhteistyön ministerineuvosto (MR-LAG)	Tietosuojasetuksen (GDPR) koordinoituun täytäntöönpanoon liittyvä yhteistyö Pohjoismaiden tietosuojaviranomaisten välillä

Yhteistyöministerit (MR-SAM) ovat päättäneet tehdä digitalisaatiosta painopistealueen Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettiin vuosina 2019 ja 2020. Näin pyritään lunastamaan hyödyt, joita syntyy tietojenvaihtoon ja digitaalisiin ratkaisuihin keskittyvän pohjoismaisen yhteistyön tiivistämisestä. Digitalisaatioministerineuvosto osoittaa lisäksi vuosina 2019–2020 omia varojaan budjettierään, josta tuetaan muiden sektorien digitalisaatiohankkeita.

Digitalisaatioministerineuvoston ensimmäisenä toimintavuotena on käynnistetty monia aloitteita, jotka heijastelevat vahvaa sitoutumista ja potentiaalia digitaaliseen murrokseen liittyvässä Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyössä.